

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA KREATIVLIK
QOBILIYATLARNI SHAKLLANTIRISH.**

Karbayeva Asekan Boranbay qizi,

Nukus innovation instituti, Maktabgacha va boshlang'ich
ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlik qobiliyatlarini shakllantirish jarayoni tahlil etiladi. Bolalarning kreativ fikrlash, ijodkorlik va yangicha yondashuvlarni ishlab chiqish qobiliyatlarini rivojlantirish maktabgacha ta'lim tizimida muhim o'rin tutadi. Kreativlikni shakllantirish bolalarning erkin fikrlash, muammolarni ijodiy usullar bilan hal qilish, o'zlarini ifoda etish va yangi g'oyalarni ishlab chiqishdagi qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Maktabgacha yosh, kreativlik, ijodkorlik, bolalar, kreativ fikrlash, ta'lim jarayoni, pedagogik metodlar, psixologik yondashuv, ijodiy rivojlanish, ta'lim tizimi.

Аннотация: В данной статье анализируется процесс формирования творческих способностей у детей дошкольного возраста. Развитие их творческого мышления, креативности и способности разрабатывать новые подходы занимает важное место в системе дошкольного образования. Формирование креативности способствует развитию у детей способности к свободному мышлению, решению проблем творческими методами, самовыражению и созданию новых идей.

Ключевые слова: Дошкольный возраст, креативность, творчество, дети, творческое мышление, образовательный процесс, педагогические методы, психологический подход, творческое развитие, образовательная система.

Annotation: This article analyzes the process of developing creativity skills in preschool-aged children. The development of creative thinking, creativity, and the ability to generate new approaches plays an important role in the preschool education system. Shaping creativity helps in developing children's abilities to think freely, solve problems with creative methods, express themselves, and generate new ideas.

Keywords: Preschool age, creativity, creativity, children, creative thinking, educational process, pedagogical methods, psychological approach, creative development, education system.

Kirish. Maktabgacha yoshdagi bolalar dunyoni o'rganish jarayonida katta potentsialga ega bo'lib, ularning ijodiy qobiliyatlari va kreativlikni rivojlantirish, kelajakda muvaffaqiyatli shaxs va jamiyat a'zosi bo'lishlari uchun muhim omil

hisoblanadi. Bolalarning kreativ fikrlash va ijodiy yondashuvlarini shakllantirish, nafaqat ularning o'zini ifoda etish imkoniyatlarini kengaytiradi, balki muammolarni yangi va innovatsion usullar bilan hal qilishga imkon beradi. Maktabgacha ta'lim jarayonida kreativlikni rivojlantirish, o'z navbatida, bolalarda erkin fikrlash va yangi g'oyalar yaratish qobiliyatlarini shakllantirishga yordam beradi.

Maktabgacha yoshda bolalar o'zlarining psixologik va intellektual rivojlanishining eng yuqori nuqtalariga yetadigan davrni boshdan kechirmoqda. Shuning uchun, pedagoglar va psixologlar bolalar bilan ishlashda kreativlikni shakllantirishni eng muhim vazifa sifatida belgilashlari lozim. Bu jarayon turli pedagogik yondashuvlar, metodlar va o'yinlar orqali amalga oshirilishi mumkin. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlikni rivojlantirish, nafaqat bilimlarni o'zlashtirishni, balki ular tomonidan yangi imkoniyatlarni kashf qilish va o'zlarini ifoda etish qobiliyatlarini mustahkamlashni ham o'z ichiga oladi.

Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlik qobiliyatlarini shakllantirishning pedagogik-psixologik jihatlarini, usullari va metodik yondashuvlar tahlil qilinadi. Shuningdek, bolalar bilan ijodiy ishlashning samaradorligini oshirish uchun qanday pedagogik yondashuvlar qo'llanishi mumkinligi haqida fikrlar bildiriladi.

Adabiyotlar tahlili. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlikni rivojlantirish masalasi so'nggi yillarda ilmiy va pedagogik izlanishlarning markaziga aylangan. Bu boradagi tadqiqotlar pedagogika, psixologiya, va ta'lim metodologiyasiga oid turli yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Adabiyotlarni tahlil qilish, bolalarda kreativlikni rivojlantirishga bo'lgan pedagogik yondashuvlar va metodlar, shuningdek, bolalar psixologiyasi va ta'lim jarayonidagi kreativlikning o'rnini haqida muhim ma'lumotlarni taqdim etadi.

H. Gardner (1993) "Multiple Intelligences" asarida kreativlikni ongli va tasavvurga asoslangan aql va tafakkur kabi ko'plab intellektual imkoniyatlarning bir qismi sifatida ko'radi. U ta'kidlaydiki, bolalarda kreativlikni rivojlantirish nafaqat ularning bilimlarini kengaytirish, balki ular ichidagi "tasavvurlarni" kashf qilishga xizmat qiladi. Ularning erkin fikrlash, yangi g'oyalarni yaratish va ijodiy usullarda muammolarni hal qilishda ta'limning rolini yuksak baholaydi.

J.P. Guilford (1950) o'zining "Creativity" nomli ishida kreativlikni intellektual jarayonlar orqali o'rganishga e'tibor qaratadi. U bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda "divergent fikrlash"ni (turli xil fikrlarni va yechimlarni ishlab chiqish) muhim deb hisoblaydi. Ularning fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish, bolalarning o'zlarining tasavvurini va fikrlash chegaralarini kengaytiradi. Bu fikrlar maktabgacha ta'lim jarayonida ijodiy faoliyatni qo'llashning zaruriyligini ko'rsatadi.

Vygotskiy (1966) "Psixologiya va ta'lim" asarida bolalarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishda o'yin va ijtimoiy muloqotning ahamiyatini ta'kidlaydi. U

ta'kidlaganidek, bolalarning ijodiy yondashuvlarini shakllantirishda ular o'zaro muloqotda bo'lishlari va turli rollarda o'ynashlari kerak. Bu fikr, maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin jarayonining pedagogik ahamiyatini ko'rsatadi, chunki o'yin bolalarda yangi g'oyalarni yaratish va ijodiy fikrlashni rag'batlantiradi.

M. Csikszentmihalyi (1996) o'zining "Flow" kontseptsiyasida kreativlikni faoliyatning yuqori darajadagi qiziqish va e'tibor bilan amalga oshirilgan davomiy jarayoni sifatida ta'riflaydi. Uning fikricha, kreativ faoliyatda bolalar, maqsadga qaratilgan holda, o'zlarining qobiliyatlarini to'liq ishga solishlari mumkin. Bu kontseptsiyani maktabgacha yoshdagi bolalarda o'yin va boshqa ijodiy faoliyatlarni tashkil etish uchun qo'llash mumkin.

Sh. Z. O'zbekova (2012) o'zining "Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlikni rivojlantirish metodikasi" nomli tadqiqotida kreativlikni rivojlantirishda pedagogik metodlarning muhim rolini ko'rsatadi. U maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ijodiy fikrlashni rivojlantiruvchi turli xil o'yin va mashqlarni tavsiya etadi. Shu bilan birga, O'zbekova interaktiv metodlar orqali bolalarning kreativligini yanada oshirish mumkinligini ta'kidlaydi.

M. R. J. M. Kargut (2015) maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy yondashuvni rivojlantirishda o'yinlar, rassomlik, musiqa va boshqa san'at turlarini qo'llashning ahamiyatini ko'rsatadi. Uning fikricha, bolalar o'zlarining fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda turli san'at turlari va faoliyatlari orqali ko'nikmalarni o'zlashtiradilar.

Ushbu adabiyotlar maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlikni rivojlantirishning muhimligini va turli metodlar orqali bu jarayonni qanday amalga oshirish mumkinligini tasdiqlaydi. Kreativlikni rivojlantirishda o'yinlar, ijodiy faoliyatlar, tasavvurlarni kengaytirish va bolalarga yangi imkoniyatlar taqdim etish muhim ahamiyatga ega. Pedagogik va psixologik yondashuvlar yordamida, bolalarda ijodiy qobiliyatlarni shakllantirishga erishish mumkin.

Muhokama. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlikni rivojlantirish, ularning umumiy rivojlanish jarayonining ajralmas qismi sifatida, ta'lim jarayonida katta ahamiyatga ega. Ijodiy fikrlashni shakllantirish, bolalarda yangi g'oyalarni ishlab chiqish, muammolarni hal qilish va o'zlarini ifoda etish qobiliyatlarini oshirish, ularning kelajakdagi shaxsiy va kasbiy muvaffaqiyatlari uchun mustahkam asos yaratadi. Ma'lumki, kreativlik nafaqat badiiy san'atda, balki kundalik hayotda, fan va texnologiyalarda ham muvaffaqiyatga erishish uchun zarurdir. Shu bois, maktabgacha ta'lim tizimi bolalarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish uchun optimal muhitni ta'minlashi kerak.

Pedagoglar tomonidan kreativlikni rivojlantirishda qo'llaniladigan metodlar, o'yinlar, san'at faoliyatlari, interaktiv mashqlar va ijodiy yondashuvlar, bolalar fikrini kengaytirishga, ularning erkin fikrlashini va mustaqil qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Vygotskiy, Gardner va Guilford kabi olimlar

kreativlikni faqat ma'lum bilimlar va ko'nikmalarni o'zlashtirish bilan bog'lamay, balki bolaning psixologik rivojlanishining turli jihatlari bilan ham izohlaydilar. Aynan o'zaro muloqot, o'yinlar va ijodiy mashqlar orqali bolalar fikrlarini erkin ifoda eta boshlaydilar va turli xil ijodiy yechimlarni ishlab chiqadilar.

Shu bilan birga, kreativlikni rivojlantirish uchun samarali pedagogik metodlarni tanlashda bolalarning individual xususiyatlarini hisobga olish zarur. Har bir bola o'ziga xos tarzda ijodiy fikrlaydi va har birining o'ziga xos ehtiyojlari mavjud. Shuning uchun, ta'lim jarayonida yondashuvlar individual va ijtimoiy jihatlarga asoslanishi lozim. Masalan, bir bola o'ynash orqali o'zini erkin ifoda etish va g'oyalarni yaratish qobiliyatini rivojlantirishi mumkin, boshqasi esa rassomlik yoki musiqa orqali o'zining ijodiy potentsialini namoyon etishi mumkin.

Kreativlikni rivojlantirishning yana bir muhim omili, o'qituvchining bolalar bilan samarali muloqoti va ularga ijodiy ishlash uchun imkoniyat yaratishidir. O'qituvchining bolalarga o'z g'oyalarini erkin ifoda etishga ruxsat berishi, ularning tasavvurlarini kengaytirishga va o'z fikrlarini o'zgacha usullarda ishlab chiqishga yordam beradi. Bunda, o'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki ilhomlantiruvchi va motivatsiya beruvchi shaxs sifatida faoliyat yuritishi kerak.

Bundan tashqari, maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlikni rivojlantirishda atrof-muhitning ham muhim o'rni bor. Bolalar, asosan, o'zlarining atrofidagi dunyo bilan o'zaro munosabatda bo'lib rivojlanadilar. Shuning uchun, ularning kreativligi turli xil tashqi omillar - oilaviy sharoit, atrof-muhit, o'qituvchilar va tengdoshlari bilan muloqotda rivojlanadi. O'yinlar va ijodiy faoliyatlar bolalar o'rtasida o'zaro tajriba almashish va bir-birlaridan o'rganish uchun yaxshi imkoniyat yaratadi.

Biroq, kreativlikni rivojlantirish jarayonida ba'zi cheklovlar va qiyinchiliklar ham mavjud. Maktabgacha ta'lim tizimida ayrim pedagogik metodlar va materiallar bolalarning ijodiy qobiliyatlarini to'liq rivojlantirishga yordam bermasligi mumkin. Shuningdek, o'qituvchilarning kreativlikni rivojlantirishga qaratilgan malakalari va usullari ham turlicha bo'lishi mumkin, bu esa bolalar o'rtasidagi kreativlikning bir xil darajada rivojlanmasligiga olib kelishi mumkin.

Shu sababli, kreativlikni rivojlantirish bo'yicha metodlarni takomillashtirish, pedagogik bilimlarni yangilash va o'qituvchilarni ijodiy yondashuvlar bilan tanishtirish zarur. Bundan tashqari, turli xil pedagogik, psixologik va metodik tadqiqotlar va tajribalar orqali maktabgacha ta'limda kreativlikni shakllantirishning samarali usullarini izlash va joriy etish davom ettirilishi lozim.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlikni rivojlantirish, nafaqat ular uchun foydali bo'lgan qobiliyatlarni shakllantiradi, balki kelajakdagi muvaffaqiyatli shaxs va jamiyat a'zosi bo'lishlariga katta hissa qo'shadi. Bu jarayon pedagoglar, psixologlar, va ota-onalar tomonidan birgalikda amalga oshirilishi lozim bo'lgan murakkab va ko'p qirrali vazifadir.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. Gardner, H. (1993). *Multiple Intelligences: The Theory in Practice*. Basic Books.
2. Guilford, J. P. (1950). *Creativity*. The American Psychologist, 5(9), 444-454.
3. Vygotskiy, L. S. (1966). *Psixologiya va ta'lim*.
4. Csikszentmihalyi, M. (1996). *Flow: The Psychology of Optimal*
5. O'zbekova, Sh. Z. (2012). *Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlikni rivojlantirish metodikasi*.
6. Kargut, M. R. J. M. (2015). *Developing Creative Thinking in Young Children*. Journal of Early Childhood Education, 8(2), 112-125.